

**Obiteljsko obrazovanje „MeTURA - Povratak korijenima“,
terapeutsko obiteljsko vrtlarstvo i terapeutsko obiteljsko
kuhanje za samostalan život odraslih članova obitelji s
intelektualnim teškoćama**

SAŽETAK SINTEZNOG IZVJEŠĆA

**Aktivnost O2, Studija o potrebnim kompetencijama
edukatora i andragoškim alatima za provedbu
cjeloživotnog učenja obitelji i njihovih odraslih članova s
intelektualnim teškoćama u konceptu približavanja
obrazovne ponude njihovom domu**

SADRŽAJ

1. UVOD	4
2. SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA SLOVENIJU	4
2.1. OBRAZOVANJE ODRASLIH	5
2.2. REZOLUCIJA O GLAVNOM PLANU OBRAZOVANJA ODRASLIH U REPUBLICI SLOVENIJI ZA 2013-2020	6
2.3. POSTIGNUĆA U SLOVENIJI.....	6
2.4. KLJUČNE KOMPETENCIJE EDUKATORA ZA RAD S OBITELJIMA I NJIHOVIM ODRASLIM ČLANOVIMA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA.....	7
2.5. DOBRE PRAKSE U SLOVENIJI.....	8
2.6. SAŽETAK UPITNIKA	9
2.7. IZVORI.....	9
3. SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA ITALIJU	11
3.1. OBRAZOVANJE ODRASLIH U ITALIJI	11
3.2. KLJUČNE KOMPETENCIJE EDUKATORA ZA RAD S OBITELJIMA I NJIHOVIM ODRASLIM ČLANOVIMA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA.....	12
3.3. DOBRE PRAKSE U ITALIJI	13
3.4. IZVORI.....	14
3.5. SAŽETAK UPITNIKA	15
4. SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA HRVATSKU	16
4.1. RAZVOJ OBRAZOVANJA ODRASLIH	16
4.2. ZAKON O OBRAZOVANJU ODRASLIH I STRATEŠKI PLAN MINISTARSTVA ZNANOSTI I OBRAZOVANJA ZA PERIOD 2019 – 2021	17
4.3. PRIMJERI DOBRE PRAKSE CJELOŽIVOTNOG UČENJA OBITELJI I NJIHOVIH ODRASLIH ČLANOVA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA.....	18
4.4. OSNOVNE KOMPETENCIJE EDUKATORA KOJI RADE S OBITELJIMA I NJIHOVIM ODRASLIM ČLANOVIMA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA.....	20
4.5. IZVORI.....	21
4.6. SAŽETAK UPITNIKA	22
5. SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA UJEDINJENO KRALJEVSTVO	23

5.1. POZADINA OBRAZOVANJA ZA ODRASLE OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U UK.....	23
5.2. DOSTUPNE OBRAZOVNE MOGUĆNOSTI ZA OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U UK.....	23
5.2.1. Naukovanje.....	25
5.2.2. Pripravništvo.....	26
5.2.3. Podržano stažiranje.....	26
5.2.4. Druge mogućnosti.....	26
5.3. PRUŽATELJI OBUKE I AKTIVNOSTI ZA ODRASLE OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U UK.....	27
5.4. SAŽETAK UPITNIKA.....	28
6. ZAKLJUČAK.....	30

1. UVOD

„MeTURA - Povratak korijenima“ je projekt u okviru programa Erasmus +, ključna akcija 2 (KA2), čiji je cilj poboljšati živote odraslih osoba s intelektualnim teškoćama poticanjem obiteljskog terapeutskog vrtlarstva i obiteljskog terapeutskog kuhanja kao načina poticanja kontinuiranog cjeloživotnog učenja (CU) i neovisnosti odraslih članova obitelji s intelektualnim teškoćama (OČOIT). Cjeloživotno učenje odnosi se na sve svrhovite aktivnosti učenja koje se kontinuirano poduzimaju tijekom života osobe, s ciljem poboljšanja znanja, vještina i kompetencija.

Projekt će trajati 35 mjeseci u suradnji s neprofitnim organizacijama iz Slovenije, Ujedinjenog kraljevstva, Hrvatske i Italije. Organizacije koje sudjeluju su: Obrazovni centar Geoss (Slovenija), Zveza Sožitje (Slovenija), Danilo Dolci (Italija), UOSIKAŽU (Hrvatska) i Thrive (Ujedinjeno kraljevstvo). S provedbom Obiteljskog obrazovanja MeTURA partnerske organizacije će proširiti svoju ponudu mogućnosti cjeloživotnog učenja za njihove sudionike - ranjive odrasle polaznike. Cilj projekta je razviti alate i resurse kako bi se edukatorima i obiteljima omogućilo što više mogućnosti cjeloživotnog učenja koje terapeutsko vrtlarstvo i terapeutsko kuhanje mogu pružiti. Dati će uvid u društveno i funkcionalno stjecanje kompetencija i druge terapeutske prednosti ovih aktivnosti.

Upitnik je bio podijeljen u dva dijela; prvi dio sastojao se od nekih općih podataka o edukatorima (dob, spol). Drugi dio sastojao se od 9 zatvorenih i 6 otvorenih pitanja o potrebnim kompetencijama i andragoškim alatima koje koriste edukatori koji rade s osobama s intelektualnim teškoćama (IT).

Pomoću upitnika željeli smo procijeniti kompetencije edukatora i dobiti njihovo mišljenje o tome kako steći nova znanja i kompetencije. Također, željeli smo dobiti mišljenja edukatora o tome kako provesti cjeloživotno učenje za obitelji i odrasle članove obitelji s IT kroz koncept približavanja obrazovne ponude njihovom domu. Željeli smo saznati što edukatorima nedostaje u radu s obiteljima s IT u smislu kompetencija, alata i dodatnog znanja. Kroz upitnik smo željeli razumjeti trenutne kompetencije edukatora / pružatelja aktivnosti i saznati na koji način vole steći nove znanja i vještina.

2. SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA SLOVENIJU

2.1. OBRAZOVANJE ODRASLIH

Obrazovanje odraslih postala je važna tema u politici Europske unije u posljednja dva desetljeća. 2000. godine objavljen je "Memorandum o cjeloživotnom učenju" kako bi se formulirala konkretnija europska strategija u području obrazovanja odraslih i promovirala rasprava o cjeloživotnom učenju. Isti utvrđuje zamjenu koncepta obrazovanja odraslih konceptom cjeloživotnog učenja kao dominantnim načinom opisivanja obrazovanja i učenja odraslih u dokumentima europske politike.

U Sloveniji se obrazovanje odraslih sustavno pokrenulo putem javnih sveučilišta-centara za obrazovanje odraslih. U razdoblju između Prvog i Drugog svjetskog rata u Sloveniji su osnovani Centri za obrazovanje odraslih koji pružaju predavanja i druge obrazovne aktivnosti, kulturne i sportske događaje i ekskurzije, a istovremeno objavljuju različitu literaturu i omogućavaju ljudima pristup njihovim knjižnicama.

U 2018. godini Narodna skupština Republike Slovenije usvojila je nacrt novog Zakona o obrazovanju odraslih. To je rezultat višegodišnjih napora stručne javnosti na usvajanju izmjena i dopuna starije odredbe iz 1996. ili novog Zakona o obrazovanju odraslih.

Zakon pruža jasnu sustavnu definiciju i postavljanje javnog interesa, javne usluge i javne mreže davatelja, aktivnosti i programa. Omogućuje dugoročnu stabilizaciju financiranja i provođenja aktivnosti u obrazovanju odraslih s fokusom na ranjive ciljane skupine. Definicija javnog interesa i javne službe jasno se temelji na Rezoluciji o glavnom planu za obrazovanje odraslih i operacionalizaciji godišnjih programa obrazovanja odraslih. Lokalne zajednice sada su dužne pripremiti godišnje programe obrazovanja odraslih na lokalnoj razini.

Novi Zakon o obrazovanju odraslih definira samo područje neformalnog obrazovanja koje ne vodi službeno priznatim kvalifikacijama i nije uključen u ostale sektorske obrazovne zakone. Jedina iznimka je službeno priznati program osnovne škole za odrasle koji je u cijelosti predviđen novim Zakonom.

2.2. REZOLUCIJA O GLAVNOM PLANU OBRAZOVANJA ODRASLIH U REPUBLICI SLOVENIJI ZA 2013–2020

Rezolucija o glavnem planu obrazovanja odraslih u Republici Sloveniji za 2013. - 2020. važan je strateški dokument i osnova za planiranje razvoja obrazovanja odraslih u Sloveniji za razdoblje od 2013. do 2020. Ona predstavlja važno polazište u planiranju te provedbi obrazovnih programa i aktivnosti podrške obrazovanju odraslih na nacionalnoj i regionalnoj razini.

Analiza primjene Rezolucije o glavnem planu obrazovanja odraslih u Republici Sloveniji do 2010. godine pokazala je da je postizanje ciljeva i aktivnosti pridonijelo razvoju tog polja i podizanju obrazovanja i vještina odraslih za njihovo socijalno funkcioniranje, osobni razvoj i povećanje zapošljivosti.

2.3. POSTIGNUĆA U SLOVENIJI

Povećao se upis odraslih u sve opće programe obrazovanja odraslih.

Razvoj i primjena javno dostupnih programa za manje obrazovane i ranjive skupine, poput cjeloživotnog usavršavanja, pokazala se važnim doprinosom razvoju pismenosti.

Savjetovanje za odrasle aktivno je u lokalnoj mreži savjetovanja u svim statističkim regijama u Sloveniji u okviru 14 centara za obrazovanje odraslih i na 60 mjesta izvan svog sjedišta. Usluge savjetovališta koristi najmanje 19.000 odraslih osoba godišnje. Strateški (općine, gospodarske komore, službe za zapošljavanje, sindikati, jedinice zavoda i regionalne agencije za razvoj) i profesionalni partneri (škole, knjižnice, društva, centri za socijalni rad, zdravstvene ustanove i drugi) sudjeluju u lokalnim mrežama savjetovanja. U manjoj mjeri javna sveučilišta nude i druge oblike savjetovanja i informiranja, poput savjetovanja za starije odrasle, Rome i imigrante, strukovno informiranje i savjetovanje u suradnji s regionalnim jedinicama Zavoda za zapošljavanje, poduzetničko savjetovanje, savjetovanje o energetskej učinkovitosti itd.

U promociji cjeloživotnog učenja, uspostavljena je godišnja manifestacija Tjedan cjeloživotnog učenja na nacionalnoj razini.

Jednakost u obrazovnom sustavu mjeri se i pokazateljima o sudjelovanju odraslih u obrazovanju i kvaliteti znanja polaznika. Niže obrazovane i ranjive skupine premalo su uključene u obrazovanje. Pored toga, kako bi se postigla kvaliteta znanja usporediva s obrazovanijim vršnjacima, potrebno je više ulaganja u potporne aktivnosti na njihovom obrazovnom putu.

Rezolucija o glavnem planu obrazovanja odraslih u Republici Sloveniji za 2013. - 2020. između ostalih je ciljeva usmjerena na:

- Provedbu motivacijskih programa, novih pristupa, aktivnosti informiranja i savjetovanja za ranjive skupine za stjecanje temeljnih kompetencija i uključivanje u obrazovanje i obuku;
- donošenje obrazovne ponude kući.

2.4. KLJUČNE KOMPETENCIJE EDUKATORA ZA RAD S OBITELJIMA I NJIHOVIM ODRASLIM ČLANOVIMA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA

Edukatori bi trebali obavijestiti roditelje o njihovim pravima i dužnostima, onima koji se na njih odnose, kao i onima koji se odnose na članove njihovih obitelji. Takođe je dužnost edukatora da otkrije spremnost roditelja za sudjelovanje u različitim oblicima suradnje (individualni, grupni rad) i da bude svjestan da neke teme više odgovaraju nekom obliku rada, a ne drugom.

Edukator mora biti sposoban slušati obitelj, razumjeti njihove potrebe i uzeti u obzir njihove vrijednosti, stavove i različite izvore moći. Samo na taj način edukator može uspostaviti recipročni odnos s obitelji i raditi s njima u partnerstvu.

Edukatori navode sljedeće razloge neslaganja s roditeljima tijekom rada s obiteljima:

- roditelji zanemaruju, ignoriraju ili neprikladno odgovaraju na prijedloge edukatora,
- roditelji previše štite svoju odraslu djecu,
- roditelji, naročito oni obrazovani, često su pretjerano zahtjevni,
- ograničavanje neovisnosti sina ili kćeri,
- dovođenje u pitanje ocjene edukatora o sposobnosti odraslog djeteta,
- ne vide da su njihova djeca odrasle osobe i da su njihove potrebe odgovarajuće,
- očevi ne surađuju dobro,
- žele donositi vlastite odluke o budućnosti svog djeteta.

Roditelji obično od edukatora očekuju da:

- se redovito savjetuju s njima i slušaju njihove stavove,
- budu otvoreniji prema pogledima drugih,
- priznaju ako nešto ne znaju,
- tretiraju svu djecu s poštovanjem,
- uzimaju u obzir individualne razlike između članova obitelji i svih sudionika.

2.5. DOBRE PRAKSE U SLOVENIJI

Udruga Sožitje svake godine u posljednjih 56 godina provodi programe usmjerene na cjeloživotno obrazovanje obitelji s osobama s intelektualnim teškoćama. Programi Udruge Sožitje namijenjeni su osposobljavanju, obrazovanju, osnaživanju, održavanju zdravlja odraslih osoba s intelektualnim teškoćama, kao i članova njihovih obitelji.

Cilj svih obiteljskih programa je dugotrajno uspostaviti dobro funkcioniranje obitelji i spriječiti socijalnu isključenost obitelji s članovima s intelektualnim teškoćama.

Program „Četverogodišnji ciklus“ je obrazovanje i osposobljavanje obitelji u četiri faze / godine. U programu su uključene obitelji s djecom s intelektualnim teškoćama koja su mlađa od 15 godina.

Program četverogodišnjeg ciklusa i aktivnosti pripremaju se zajedno sa sudionicima, jer je svaka skupina specifična s potpuno određenim sudionicima i poteškoćama. Tijekom četiri godine stručnjaci i specijalisti održavaju predavanja i radionice koje omogućuju obiteljima da se lakše nose sa različitostju djeteta s intelektualnim teškoćama i na taj način omoguće integraciju svih članova obitelji u lokalno okruženje. Skupina se formira prve godine, a zatim ista grupa zajedno s istim vođom skupine nastavlja kroz sve četiri godine.

U program mora biti uključena cijela obitelj. Program ima oblik tjednog programa ili dva vikend seminara godišnje. Većina troškova pokriva Udruga Sožitje, roditelji, a ostali odrasli samo sufinanciraju dio smještaja i obroka.

Program "Održavanje psihofizičkog zdravlja obitelji" uključuje obitelji s odraslim članovima s intelektualnim teškoćama (OČOIT). Program uključuje stručnjake iz različitih područja koji održavaju predavanja i radionice. Teme su obično zakonodavstvo, prava socijalnog osiguranja, tehnike opuštanja, obiteljska komunikacija.

Mora biti uključena cijela obitelj. Svaka obitelj dijelom pokriva troškove smještaja i obroka, a troškove dodatnih aktivnosti (predavanja, stručno savjetovanje i pomoć) snosi Udruga Sožitje.

Udruga Sožitje nudi i „**Vikend seminare**“ - obrazovanje i obuku članova obitelji (vikend seminari za bake i djedove, vikend seminari za braću i sestre, vikend seminari za one koji su izgubili dijete s intelektualnim teškoćama).

2.6. SAŽETAK UPITNIKA

Ukupno je 29 edukatora ispunilo upitnik. Djelomično je popunjeno 12 upitnika, u potpunosti je ispunjeno 17. Svih 29 upitnika su statistički relevantni pa smo ih sve analizirali.

Prema rezultatima, većina edukatora koji rade s odraslim članovima obitelji s intelektualnim teškoćama ima 10 ili više godina iskustva u svom radu. Većina edukatora želi steći više znanja i kompetencija razmjenom dobre prakse. Edukatori smatraju da su najvažnije kompetencije empatija, strpljenje i profesionalno znanje. Upravljanje stresom, dobra komunikacija i poznavanje dinamike grupe kompetencije su koje nekim edukatorima nedostaju kako bi poboljšali svoj rad.

Većina edukatora smatra da je važno da obitelji s odraslim članovima s intelektualnim teškoćama nastave s cjeloživotnim učenjem u svom kućnom okruženju. To bi se moglo potaknuti uključivanjem u različita društva, dobrom praksom, zajedničkim organizacijskim događanjima i s više informacija o cjeloživotnom učenju.

Metode i alati koje edukatori najčešće koriste su razgovor, praćenje dobre prakse, osobni pristup i timski rad.

2.7. IZVORI

Fejes, A. (2014). Working with Foucault in Research on the Education and Learning of Adults. V:

Govekar-Okoliš, M. (2008). Razvoj in pomen ljudskih visokih šol na Slovenskem v letih 1918– 1941. Andragoška spoznanja, 14, št. 1-2, str. 14–25.

Jurišić, B., D. (2018). Družine in rutine – priročnik za izvajalce zgodnje obravnave. Ljubljana: Izobraževalni center Pika, Center Janeza Levca Ljubljana.

Kalin, J., Resman, M., Šteh, B., Mrvar, P., Govekar-Okoliš, M., Mažgon, J. (2009). Izzivi in smernice kakovostnega sodelovanja med šolo in starši. Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Komisija evropskih skupnosti. (2000). Memorandum on lifelong learning. Bruselj: Commission of the European Communities. Dostopno na: http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf (pridobljeno 27. 9. 2019).

Milana, M. & Holford, J. (ur.), *Adult Education Policy and the European Union: Theoretical and Methodological Perspectives*. Rotterdam, Boston in Taipei: Sense Publishers, str. 109– 123.

Novljan, E., Jelenc, D. (2002). *Odraslost: osebe z motnjami v duševnem razvoju. Starostnik z motnjami v duševnem razvoju*. Ljubljana: Zveza Sožitje – zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije.

Resolucija o Nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji za obdobje 2013–2020 (ReNPIO 13–20). Retrieved 27. 9. 2019 from: <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/resolucija-o-nacionalnem-programu-izobrazevanja-odraslih-v-republiki-sloveniji-za-obdobje-2013-2020/>

Sotošek, A. *New Adult Education Act*. Retrieved 27. 9. 2019 from: <https://enovicke.acs.si/en/new-sl-aea/>.

Zveza Sožitje. Programi. Retrieved 27. 9. 2019 from: <http://www.zveza-sozitie.si/na-drzavni-ravni.html>.

3. SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA ITALIJU

U našem nacionalnom izvješću predstavljamo formalne načine obrazovanja odraslih osoba u Italiji, kompetencije potrebne za edukatore koji rade s obiteljima i njihovim članovima s intelektualnim teškoćama i dobre prakse u Italiji za cjeloživotno učenje obitelji i njihovih članova s intelektualnim teškoćama.

3.1. OBRAZOVANJE ODRASLIH U ITALIJI

Andragogija je teorija učenja i obrazovanja odraslih rođena 1980. godine. Izraz je skovan analogno terminu pedagogije, koji potječe iz grčkog παις pais, dijete i ἄγω igla, voditi. To je model usredotočen na potrebe i interese učenja odraslih (koji se uglavnom razlikuju od djece), koji je svog najvećeg predstavnika pronašao u Malcolm Knowlesu (Wikipedia).

Prema talijanskom zakonu, cjeloživotno učenje sastoji se od "svake aktivnosti koju ljudi poduzimaju na formalni, neformalni, informalni način, u različitim životnim fazama, u cilju poboljšanja znanja, vještina i kompetencija, na osobnom, građanskom, socijalnom i profesionalnom planu" (Zakon 92 od 28.06.2012., članak 4, stavak 51). Među strateškim infrastrukturama za implementaciju sustava cjeloživotnog učenja, teritorijalne mreže za cjeloživotno učenje (RETAP) igraju temeljnu ulogu. CPIA, kao mreža teritorijalnih službi obrazovnog sustava, odgovorna za obavljanje obrazovnih aktivnosti za odrasle i RS&S aktivnosti u području obrazovanja odraslih, javni je referentni subjekt za uspostavu teritorijalnih mreža za cjeloživotno učenje.

Obrazovanje odraslih promiču CPIA-i (Pokrajinski centri za obrazovanje odraslih) osnovani Dekretom 263 predsjednika Republike 29. listopada 2012. Oni čine vrstu autonomne obrazovne ustanove s vlastitim osobljem i specifičnom didaktičkom i organizacijskom strukturom. CPIA-i provode sljedeće aktivnosti: Putovi obrazovanja odraslih, Proširenje obrazovne ponude, Istraživanje, Eksperimentiranje i razvojne aktivnosti u obrazovanju odraslih.

CPIA-i, kao autonomne obrazovne institucije, provode istraživačke, eksperimentalne i razvojne (RS&S) aktivnosti u području obrazovanja odraslih, u skladu s člankom 6. dekreta predsjednika Republike 275 od 8. ožujka 1999. godine. Generalna uprava za školovanje i evaluaciju nacionalnog obrazovnog sustava (DGOSV) osnovala je Regionalni istraživački, eksperimentalni i razvojni centar (CRRS & S) o obrazovanju odraslih u svim regionalnim CPIA-ima. Svaki CRRS & S koordiniran je od strane tehničko-znanstvenog odbora koji između ostalog uključuje predstavnike regionalnih školskih ureda i sveučilišta.

Prijelaz na novi sustav obrazovanja odraslih popraćen je "mjerama nacionalnog sustava" za edukaciju rukovoditelja, učitelja i administrativnog, tehničkog i pomoćnog osoblja pokrajinskih centara za obrazovanje odraslih (dekret predsjednika Republike 263 od 29. listopada 2012.). Generalna uprava za školovanje i evaluaciju nacionalnog obrazovnog sustava (DGOSV) promovirala je Plan inovacija u obrazovanju odraslih (P.A.I.DE.I.A.) iz školske godine 2014./2015. Plan je usmjeren na stjecanje menadžerskih, organizacijskih i didaktičkih vještina potrebnih na različitim razinama, kao podrška i poticanje primjene novih organizacijskih i obrazovnih struktura.

3.2. KLJUČNE KOMPETENCIJE EDUKATORA ZA RAD S OBITELJIMA I NJIHOVIM ODRASLIM ČLANOVIMA S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA

Po nacionalnom zakonodavstvu profesionalni uvjeti za obavljanje posla edukatora su:

1. Diploma profesionalnog pedagoga animatora (trogodišnji regionalni tečaj)
2. Sveučilišna diploma profesionalnog edukatora
3. Diploma iz znanosti o obrazovanju ili znanosti o obrazovanju sa specijalizacijom profesionalnog pedagoga ili druga kvalifikacija koja je u državi i regiji Veneto priznata kao ekvivalentna.

Sljedeći popis donosi neke od socijalno-obrazovnih aktivnosti koje se mogu započeti u različitim službama, ovisno o strukturnoj dostupnosti i specifičnim potrebama primatelja otkrivenih u "Personaliziranom projektu", jer svaka osoba s invaliditetom treba "osobni plan obuke ". To su u osnovi profesionalne aktivnosti ili aktivnosti usmjerene na tehnike učenja koje se mogu povezati s radnim praksama ili plaćenim aktivnostima. Aktivnosti mogu obavljati edukatori, ako imaju stručnost, i drugi specijalizirani stručnjaci (tehničari, umjetnički majstori, stručnjaci, zanatlije):

- Radionice keramike
- Računalni laboratoriji
- Radionica animiranog čitanja i kreativnog pisanja
- Radionica tkanja
- Radionica izrade pletenih košarica
- druge tematske radionice, ovisno o dostupnosti (npr. vezenje, mramorni papiri, maske ...)
- Vrtlarstvo i uzgoj povrtnjaka
- Hipoterapija
- Plivanje
- potpomognuta terapija sa životinjama (terapija s kućnim ljubimcima)
- Izleti

Prema istraživanju "Upotreba" neverbalnih jezika "u dnevnim centrima za osobe s invaliditetom" koje je provela regija Veneto u suradnji sa Sveučilištem u Veneciji Cà Foscari, važno je istaknuti identifikaciju četiri područja primjene intervencija koje koriste neverbalne jezike:

- Psihomotorika
- glazbena terapija
- Grafičko-slikovne aktivnosti
- Kazalište

Gore navedene aktivnosti u većini slušajeva uključuju suradnju vanjskog stručnjaka, no uloga edukatora je ipak bitna za funkciju povezanosti stručnjaka, grupe i drugih profesionalnih osoba. Nadalje, edukator je zadužen za procjenu i dokumentiranje intervencija i to, ako je uključeno u perspektivu dijeljenja, može se širiti mrežom, što za ostale službe predstavlja vidljivost i baštinu intervencija u korist osoba s invaliditetom.

Profesionalni edukator iz područja rehabilitacije za osobe s invaliditetom predstavlja osobu koja:

- formulira i aktivira projekte karakterizirane intencionalnošću i kontinuitetom;
- promatra i analizira potrebe, otkriva resurse, upravlja i provjerava obrazovne intervencije s ciljem multidisciplinarnе integracije;
- brine se za razvoj i oporavak vještina međuljudskih odnosa i interakcije (pomaganje i empatični odnos).

3.3. DOBRE PRAKSE U ITALIJI

U pojedinim talijanskim regijama postoji nekoliko važnih specifičnih inicijativa različitih priroda i sadržaja usmjerenih na postizanje sustavnih akcijskih planova u vezi s odraslim osobama s intelektualnim teškoćama. Slika koja nastaje ni na koji način nije homogena kako u pogledu općeg profila, za cijelu državu, tako i lokalnih mjera koje se sa stanovišta sadržaja ne mogu usvojiti. Slijedeći primjeri su iz različitih talijanskih regija:

U Toskani, projekt „Farma u zajednici“, koji je udruga Agrabah kreirala 2009. godine, ima za cilj stvoriti poljoprivrednu zajednicu u provinciji Pistoia, s idejom da odraslima s autizmom pruži alate za razvijanje osnovnih vještina za rad u vrtićima. Korisnici su odabrani na temelju: patologije, kronološke dobi (preko 18 godina), prebivališta (Pistoia i provincija Pistoia), a radi se 5 dana u tjednu. Sjedinjuje ih skupina iskusnih radnika (stručnjaka iz hortikulture) i profesionalaca iz različitih sektorskih radionica. Rad uključuje profesionalno osposobljavanje kroz različite: laboratorije (sport, kazalište, autonomija, komunikacija, kuhanje), aktivnosti (stolarija, tržnica, sklopovi, konjička i / ili

terapija s kućnim ljubimcima, keramika, dekupaž, glazba, orkestar) i terenski izleti za odabir i kupnju materijala za ove aktivnosti.

Projekt autizma i poljoprivrednih radova u Kući Ventignano (CdV) (Casa di Ventignano) uspostavljen je u veljači 2003. Plan rada za 2014. godinu uključuje projekt „Autizam i poljoprivreda“ namijenjen petorici mladih s autizmom, 4 dana dnevno u tjednu (ukupno 10 sati) u aktivnostima vezanim za vrtno radove, berbu i čišćenje povrća te odabir i pakiranje u kutije. Radne aktivnosti provode se u stakleniku i u okolnim područjima i bilježe se u „Podsjetniku sa slikama“ (foto dnevniku) svakog korisnika.

U regiji Lazio zaslužuje biti spomenuto nedavno osnivanje udruge pod nazivom "Insettopia". Ima karakteristike socijalne neprofitne organizacije, a sjedište je u Rimu. Njezin osnivač, novinar Gianluca Nicoletti, otac autističnog dječaka, dizajnirao je format u kojem se grupa od sedam ili osam obitelji s autizmom organizira kao malo poduzeće, udružujući javne i osobne resurse i svu moguću imovinu i nastavno osoblje, kako bi se implementirala velika zajednica usmjerena na stvaranje „idealnog grada za autizam“, koristeći profitabilne tehnologije koje omogućuju interakciju između fizičkih i digitalnih objekata. U osnovi, Insettopia želi postati posrednik za konkretne i učinkovite projekte između obiteljskih udruga i institucija, konkretnu mogućnost istraživanja, dizajna, prilagodbe primarne upotrebe svakog elektroničkog uređaja, računala ili aplikacije, sustava ili 'emocionalne proteze', što može olakšati život osobama s poremećajima iz spektra autizma, nudeći im realne mogućnosti: posao i obuku, socijalnu interakciju i neovisni život. Insettopia je uspjela u kratkom vremenu steći povjerenje važnih talijanskih i stranih tvrtki.

3.4. IZVORI

<https://it.wikipedia.org/wiki/Andragogia>

<https://www.miur.gov.it/istruzione-degli-adulti>

<http://aieji.net/wp-content/uploads/2011/05/Persons-with-disabilities-IT.pdf>

<https://autismocomehofatto.com/2018/11/29/istruzione-e-formazione-professionale-per-adulti-con-autismo-confronto-tra-leggi-nazionali-e-migliori-pratiche/>

3.5. SAŽETAK UPITNIKA

Pomoću upitnika željeli smo procijeniti kompetencije edukatora i steći njihovo mišljenje o tome kako steći nova znanja i kompetencije. Također, željeli smo steći mišljenja edukatora o tome kako provesti cjeloživotno učenje za obitelji i njihove odrasle članove s intelektualnim teškoćama kroz koncept približavanja obrazovne ponude njihovom domu. Htjeli smo saznati što edukatorima nedostaje u radu s obiteljima i OČOIT u smislu kompetencija, alata i dodatnih znanja.

Ukupno je 21 edukator ispunio upitnik. Prema rezultatima, većina edukatora koji rade s odraslim članovima obitelji s intelektualnim teškoćama ima 10 ili više godina iskustva u svom radu. 76% ispitanika su žene. Većina edukatora želi steći više znanja i kompetencija formalnim obrazovanjem i razmjenom dobrih praksi s drugim edukatorima. Većina smatra da su obitelji zainteresirane za aktivnosti cjeloživotnog učenja, posebno u njihovom kućnom okruženju. To bi se moglo potaknuti uključivanjem u različita društva, dobrom praksom, zajedničkim organizacijskim događanjima i s više informacija o cjeloživotnom učenju. Vrtlarstvo i kuhanje dvije su aktivnosti koje mogu biti zanimljive obiteljima s OČOIT-om. Edukatori smatraju da su najvažnije kompetencije empatija, strpljenje, dobre komunikacijske vještine, vještine uspostavljanja odnosa i poznavanje karakteristika OČOIT-a. Upravljanje stresom, dobra komunikacija i poznavanje grupne dinamike kompetencije su koje nekim edukatorima nedostaju kako bi poboljšali svoj rad. Metode i alati koje edukatori najčešće koriste su igranje uloga, praćenje dobre prakse, likovna terapija i kreativno pisanje.

4. SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA HRVATSKU

U našem nacionalnom izvješću predstavili smo razvoj obrazovanja odraslih osoba u Hrvatskoj, Zakon o obrazovanju odraslih, smjernice i ciljeve Strateškog plana Ministarstva znanosti i obrazovanja za razdoblje 2019. – 2021., primjere dobre prakse cjeloživotnog učenja obitelji i njihovih odraslih članova s intelektualnim teškoćama te potrebne kompetencije edukatora koji rade s njima. Na kraju, predstavljamo rezultate upitnika za Hrvatsku. Upitnik je proveden među edukatorima (20 upitnika).

4.1. RAZVOJ OBRAZOVANJA ODRASLIH

Obrazovanje odraslih osoba važan je podsustav cjelovitog sustava odgoja i obrazovanja. Ono omogućuje odrasloj osobi stjecati opće i stručno obrazovanje u različitim područjima, primjerice u prirodnom, tehničkom, društvenom, humanističkom, umjetničkom i drugima. Odrasle osobe stječu obrazovanje formalnim (formalno strukturirano, nastavni program, vodstvo učitelja/nastavnika, stjecanje formalne potvrde), neformalnim (intencionalno učenje sa stajališta osobe s ciljem stjecanja znanja, razvijanja sposobnosti i vještina, ali bez javne isprave) i informalnim učenjem (nije organizirano i strukturirano s obzirom na ciljeve, vrijeme učenja ili podršku). Cjeloživotno učenje potrebno svim naraštajima zbog osiguranja jednakih prava na kvalitetan i aktivan život.

Stoljetna tradicija obrazovanja i učenja odraslih u Hrvatskoj seže još s početka 20. stoljeća, u kojem su djelovali začetnici obrazovanja odraslih Bazala i Štampar. Njihov rad i djelovanje kasnije su služili kao temelj razvoja obrazovanja odraslih, koje je doživjelo svoj najveći procvat šezdesetih godina prošlog stoljeća kada je Hrvatska bila jedno od najvažnijih europskih središta andragoške stručne i znanstvene misli. Kroz povijest ustanove za obrazovanje odraslih imale su u svom djelovanju osim obrazovne snažnu kulturnu komponentu. Obrazovanje odraslih u Hrvatskoj je danas priznato kao dio jedinstvenog obrazovnog sustava Hrvatske (Zakon o obrazovanju odraslih (NN 17/07, članak 1.). Donošenjem Zakona o obrazovanju odraslih 2007. godine stvoreni su preduvjeti institucionalnog i pravno-zakonskog uređenog sustava obrazovanja odraslih. Zakonu je prethodila Strategija obrazovanja odraslih koju je 2004. godine donijela Vlada Republike Hrvatske.

U Hrvatskoj je znatan udio građana bez završene osnovne škole (62 092 osobe starije od 15 godina prema popisu iz 2011. godine) i samo sa završenom osnovnom školom (773 489). Dodatno 283 867 građana nema potpuno završenu osnovnu školu. U radno sposobnoj zaposlenoj i nezaposlenoj populaciji najviše je osoba sa završenim srednjoškolskim,

najvećim dijelom strukovnim, obrazovanjem (više od 1,9 milijuna građana). Dakle, sveukupno se radi o velikom broju građana bez kvalifikacija, s nižim kvalifikacijama ili općenito s niskom razinom obrazovanosti, tj. bez stečenih ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje.

Danas se djelatnosti obrazovanja odraslih odvijaju u Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih te u više od 500 različitih ustanova koje provode programe obrazovanja odraslih. Većina ustanova provodi programe obrazovanja odraslih koji odgovaraju potrebama deficitarnih zanimanja odnosno one koji odgovaraju potrebama najtraženijih zanimanja na tržištu rada. Mali broj njih provodi programe kojim se stječu znanja i vještine u vrlo uskom i specifičnom području rada. Kako se posljednjih 10 godina intenzivnije govori o pravima na život u zajednici i smanjenju socijalne isključenosti osoba s invaliditetom te promicanju socijalnih inovacija pojavila se potreba za razvojem programa obrazovanja odraslih osoba koje pružaju socijalne usluge u zajednici osobama s intelektualnim i mentalnim teškoćama, ali i razvoj programa za obrazovanje obitelji i njihovih odraslih članova s intelektualnim teškoćama.

Na godišnjoj razini provodi se promocija učenja i obrazovanja odraslih kroz kampanju „Tjedan cjeloživotnog učenja“. Osnovni cilj kampanje je promocija kulture učenja i poticanje osobne motivacije.

4.2. ZAKON O OBRAZOVANJU ODRASLIH I STRATEŠKI PLAN MINISTARSTVA ZNANOSTI I OBRAZOVANJA ZA RAZDOBLJE 2019. – 2021.

Opće odredbe Zakona o obrazovanju odraslih kroz Članak 1 i 2 propisuju slijedeće:

o Članak 1.

(1) Obrazovanje odraslih obuhvaća cjelinu procesa učenja odraslih namijenjenih:

- ostvarivanju prava na slobodan razvoj osobnosti,
- osposobljavanju za zapošljivost: stjecanju kvalifikacija za prvo zanimanje, prekvalifikaciji, stjecanju i produbljivanju stručnih znanja, vještina i sposobnosti,
- osposobljavanju za aktivno građanstvo.

(2) Obrazovanje odraslih dio je jedinstvenoga obrazovnog sustava Republike Hrvatske.

o Članak 2.

(1) Obrazovanje odraslih temelji se na načelima:

- cjeloživotnog učenja,

- racionalnog korištenja obrazovnih mogućnosti, teritorijalne blizine i dostupnosti obrazovanja svima pod jednakim uvjetima, u skladu s njihovim sposobnostima,
  - slobode i autonomije pri izboru načina, sadržaja, oblika, sredstava i metoda,
  - uvažavanja različitosti i uključivanja,
  - stručne i moralne odgovornosti andragoških djelatnika,
  - jamstva kvalitete obrazovne ponude,
  - poštovanja osobnosti i dostojanstva svakoga sudionika.
- (2) Obrazovanje odraslih u smislu ovoga Zakona obavlja se kao javna služba.

Primarni zadatak Ministarstva je osiguranje dostupnosti obrazovanja svima pod jednakim uvjetima. Razvoj dostupnijega, prilagodljivijega, kvalitetnijega i učinkovitijega sustava odgoja i obrazovanja omogućit će razvoj ljudskoga potencijala kao ključnog bogatstva hrvatskoga društva, kao i razvoj poticajnoga okruženja za održive inovacijske i znanstveno-tehnološke aktivnosti. Stoga će Ministarstvo nastaviti s unaprjeđenjem i daljnjim poboljšanjem odgojno-obrazovnoga sustava radi osiguravanja kvalitetnoga sustava odgoja i obrazovanja - od predškolskoga, osnovnoškolskoga, srednjoškolskoga do visokoga obrazovanja, kao i obrazovanja odraslih - uključujući stjecanje kompetencija za cjeloživotno učenje u svrhu osobnoga, društvenoga i gospodarskoga razvoja usklađena s potrebama tržišta rada. Posebni cilj Strateškog plana je 2.2., a odnosi se na unaprjeđenje kvalitete i relevantnosti programa za obrazovanje odraslih.

4.3. PRIMJERI DOBRE PRAKSE CJELOŽIVOTNOG UČENJA OBITELJI I NJIHOVIH ODRASLIH ČLANOVA S INTELKTUALNIM TEŠKOĆAMA

Kao najveća mreža udruga za osobe s intelektualnim teškoćama i njihovih obitelji u Hrvatskoj djeluje Hrvatski savez udruga osoba s intelektualnim teškoćama čija je misija doprinijeti zaštiti prava osoba s intelektualnim teškoćama i kvaliteti života njihovih obitelji te razvoju održive mreže dostupnih socijalnih usluga i programa u Hrvatskoj u skladu s UN konvencijom o pravima osoba s invaliditetom. U našoj zemlji prepoznajemo da dolazi do uspostave službi koje osobama s intelektualnim teškoćama pružaju različite programe podrške u zajednici (stanovanje, dnevne aktivnosti, zapošljavanje). Razvoj udruga, klubova i programa u zajednici uz podršku rezultat su svekolikih promjena društvene svijesti o pravima osoba s intelektualnim teškoćama. Upravo o promjenama do kojih je došlo u stavovima i spremnosti društva ovisi razvoj oblika i kvalitete službi u zajednici, pri čemu izdvajamo djelovanje različitih klubova. Klubovi kao dragovoljni oblici okupljanja i djelovanja u temeljnim udrugama-članicama Hrvatskog saveza inspirirani su europskim i svjetskim kretanjima za pronalaženje izvaninstitucionalnih službi podrške

mladima i odraslim osobama s intelektualnim teškoćama. Klubovi se osnivaju radi pružanja poludnevnih programa koji su usmjereni na razvoj potencijala korisnika, stjecanje životnih iskustava te razvoj i unapređivanje vještina socijalne kompetencije (praktične, kreativne, društvene, interesne i dr.). U tom smislu klubovi imaju za cilj promicati interese i dobrobit, samostalnost i stvaralaštvo svojih korisnika u raznolikim aspektima svakodnevnog života. U Hrvatskoj danas djeluju 42 kluba, najmanje 3-4 sata na tjedan, najviše 20 sati. Posebnost svakog programa kluba odraz je potreba pojedine sredine, a očituje se u broju radionica, njihovoj dinamici rada i sadržajima po mjeri korisnika. Bogatstvo sadržaja, kulturoloških razlika, etničkih običaja, povijesnih zbivanja i geografskog podneblja pojedine sredine, uvjetuje oblikovanje prepoznatljivih sadržaja. Raznolike oblike i razine podrške koju trebaju korisnici programa klubova pružaju njihovi voditelji.

Osobe s intelektualnim teškoćama često napuštaju školu i ne nastavljaju obrazovanje zbog diskriminatornih stavova i nedostatka prilagođenog programa i podrške. Budući da većina cjeloživotnih programa i materijala nisu pristupačni, odraslim osobama s intelektualnim teškoćama sustavno se negira prilika da nastave razvijati vještine i kompetenciju kroz svoje živote. Isključivanje osoba s intelektualnim teškoćama iz cjeloživotnog učenja značajno smanjuje njihove šanse da se natječu na tržištu rada. Zbog navedenog kreiran je projekt „Pathways 2“ koji provodi Udruga za samozastupanje kako bi osigurao da osobe s intelektualnim teškoćama mogu aktivno sudjelovati u programima obrazovanja za odrasle. Projekt „Pathways 2“ omogućava da materijali budu dostupni odraslim osobama s intelektualnim teškoćama i nastavnicima u drugim Europskim zemljama kroz uključivanje članica Inclusion Europe-a iz: Češke, Estonije, Hrvatske, Mađarske, Italije, Latvije, Slovenije, Slovačke i Španjolske kao partnera na projektu. Kako bi osigurale da više osoba s intelektualnim teškoćama ima pristup programima cjeloživotnog obrazovanja velik broj europskih zemalja osobiti naglasak stavlja na širenje znanja. Brojni su pozitivni primjeri rezultata osoba s intelektualnim teškoćama koji su kao samozastupnici sve više aktivno uključeni u sva područja društvene zajednice.

UOSIKAŽU svojim djelovanjem zagovara i promiče dobrobit i interese osoba s invaliditetom, djece s poteškoćama u razvoju i njihovih obitelji, a djeluje na području Karlovačke županije. Članovi Udruge su osobe s različitim vrstama invaliditeta poput cerebralne paralize, neuromuskularnih bolesti, para/tetraplegije i dr., no nije rijedak slučaj i višestrukog oštećenja koje prate intelektualne teškoće. Uz osnovnu djelatnost i socijalne usluge, organiziraju se i usluge koje pridonose socijalnom aktiviranju, druženju, kreativnom

izražavanju te različiti modeli skrbi u zajednici koji pridonose neovisnom življenju i socijalnom uključivanju osoba s invaliditetom. Pozitivan primjer Udruge je projekt „Praktična kuća znanja“ – jačanje socijalnog uključivanja osoba s invaliditetom u zajednicu koji je prepoznat u lokalnoj zajednici i van nje sa ostvarenim brojnim rezultatima. Projekt se provodio u okviru Prioritetne osi 2 – Jačanje socijalnog uključivanja i integracije osoba u nepovoljnom položaju Operativnog programa „Razvoj ljudskih potencijala“ 2007.-2013., a financiran je iz Europskog socijalnog fonda. Cilj projekta bio je povećati socijalne vještine i kompetencije za poboljšanje zapošljivosti te neovisno življenje osoba s invaliditetom kroz pokretanje „Praktične kuće znanja“ u Dugoj Resi kao mjesta na kojem su stekli nova znanja, vještine i kompetencije, ali i praktičnu primjenu naučenog uz stručnu podršku radnog terapeuta, socijalnog radnika i ostalih stručnih izvoditelja.

4.4. OSNOVNE KOMPETENCIJE EDUKATORA KOJI RADE S OBITELJIMA I NJIHOVIM ODRASLIM ČLANOVIMA S INTELKTUALNIM TEŠKOĆAMA

Stupanj kvalitete življenja obitelji s odraslim članovima s intelektualnim teškoćama u zajednici uvelike ovisi o edukatorima, odnosno osobama koje im pružaju podršku. Način na koji društvo promatra odrasle osobe s intelektualnim teškoćama česta je tema rasprave o modelima i kvaliteti pružanja podrške. Pri tome, osim fokusa na pružanje podrške osobama s intelektualnim teškoćama, podršku je potrebno usmjeriti i na roditelje, odnosno cijelu obitelj. Obitelj se nalazi pred velikim stresom koji je veći nego u ostalih skupina roditelja. Često je ova skupina roditelja stigmatizirana u društvu, a to je ono što najmanje žele. Podrška obitelji omogućava da osobe s intelektualnim teškoćama stalno razvijaju svoje postojeće sposobnosti, njihove obitelji postaju kompetentne u donošenju postupaka i odluka vezanih za izbor terapijskih ili edukativnih aktivnosti te se cijela obitelj bolje integrira u život uže i šire društvene zajednice. Kako je razvoj usluga i službi podrške u zajednici za osobe s intelektualnim teškoćama postala međunarodna obveza i strateško opredjeljenje RH, pojavljuje se potreba za edukatorima koji imaju razvijene adekvatne kompetencije za pružanje podrške. U tom kontekstu, pokazalo se potrebnim i kvalitetno cjeloživotno obrazovanje edukatora za pružanje podrške, koji od poželjnih osobina moraju imati otvoren pristup, izraženu prilagodljivost, fleksibilnost, kreativnost, strpljenje, dosljednost, komunikativnost i visoku razinu odgovornosti, koja je od ključnog značenja.

Edukatori koji rade s obiteljima i njihovim odraslim članovima s intelektualnim teškoćama trebali bi imati osnovne kompetencije koje podrazumijevaju:

- prepoznati i definirati potrebe osoba s intelektualnim teškoćama i njihovih obitelji,
- provesti procjenu sposobnosti , kreirati i izraditi Individualni plan i program rada za osobe s intelektualnim teškoćama i njihove obitelji,
- odabrati, primijeniti i prilagoditi različite metodološke pristupe u radu s osobama s intelektualnim teškoćama,
- identificirati potrebe roditelja i adekvatno ih savjetovati,
- primjereno reagiranje u nepredvidivim situacijama u radu s osobama s intelektualnim teškoćama,
- poznavanje asistivne tehnologije,
- razumijevanje zakonskih okvira i zaštite ljudskih prava.

4.5. IZVORI

<https://www.zakon.hr/z/384/Zakon-o-obrazovanju-odraslih>

<file:///C:/Users/Korisnik/OneDrive/Radna%20povr%C5%A1ina/Strate%C5%A1ki%20plan%20Ministarstva%20znanosti%20i%20obrazovanja%20za%20razdoblje%202019.%20-%202021..pdf>

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-14_hr

http://obrazovanje-odraslih.hr/dokumentacije/MZO_Smjernice.pdf

<https://www.asoo.hr/default.aspx?id=4111>

<https://epale.ec.europa.eu/en/node/44695>

<http://www.savezosit.hr/izdavastvo-2010/>

<http://www.samozastupanje.hr/>

http://www.crzagreb.hr/hr/o_nama/Prirucnik.pdf

4.6. SAŽETAK UPITNIKA

Ukupno je 20 edukatora ispunilo upitnik. Djelomično je popunjeno 7 upitnika, u potpunosti je ispunjeno 13. Svih 20 upitnika su statistički relevantni pa smo ih sve analizirali. U analizi svakog pitanja, u zagradi se navodi broj edukatora koji su sudjelovali u određenom pitanju.

Prema rezultatima, većina edukatora koji rade s odraslim članovima obitelji s intelektualnim teškoćama ima 10 ili više godina iskustva u svom radu. Većina edukatora želi steći više znanja i kompetencija razmjenom dobre prakse. Edukatori smatraju da su najvažnije kompetencije strpljenje, komunikacijske vještine i empatija. Radno iskustvo, formalno i neformalno obrazovanje kompetencije su koje nekim edukatorima nedostaju kako bi poboljšali svoj rad.

Većina edukatora smatra da je važno da obitelji s odraslim članovima s intelektualnim teškoćama nastave s cjeloživotnim učenjem u svom kućnom okruženju. To bi se moglo potaknuti uključivanjem u edukacije i radionice, dobrom praksom, motivacijom, okruglim stolovima i razmjenom iskustava.

Metode i alati koje edukatori najčešće koriste su razgovor, prilagođena komunikacija i edukativne brošure.

5. SAŽETAK NACIONALNOG IZVJEŠĆA ZA UJEDINJENO KRALJEVSTVO

5.1. POZADINA OBRAZOVANJA ZA ODRASLE OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U UK

U UK obrazovanje za odrasle osobe s intelektualnim teškoćama omogućeno je u redovnim i specijalističkim obrazovnim ustanovama. Za osobe s umjerenim i teškim poteškoćama pristupanje redovnom obrazovanju bio je rjeđi, iako sve češće ovo postaje dostupna opcija. Trenutno će svi s invaliditetom, uključujući intelektualne teškoće, imati plan obrazovanja i zdravstvene zaštite (EHC). (<https://www.disabilityrightsuk.org>)

Trenutak kada netko postane „mlada osoba“ u UK je kada je završio akademsku godinu u kojoj navršava 16 godina.

Omogućavanje obrazovanja nakon 16. godine unutar UK prebačeno je na nacionalne skupštine, pa postoji razlika u načinu na koji se obrazovanje pruža u različitim zemljama u UK. Međutim, sve zemlje imaju odjel za obrazovanje koji nadzire cjelokupno obrazovanje unutar svake zemlje. Sredstva za ove obrazovne sustave također se različito raspodjeljuju u svakoj zemlji. Svi će u različitoj mjeri u potpunosti financirati tečajeve i obuke za osobe s intelektualnim teškoćama do 25. godine života. Nakon ove dobi, obrazovanje i osposobljavanje funkcionalnih vještina mogu biti besplatni ili se pružaju po nižim subvencioniranim stopama.

To se događa kada tradicionalno prelaze iz srednjoškolskog u daljnje obrazovanje.

Mladi u Sjevernoj Irskoj, Škotskoj i Walesu možda će se odlučiti napustiti obrazovanje u ovoj fazi, ali u Engleskoj moraju ostati u obrazovanju ili treningu do 18. godine. Sve više zemalja u UK nastoji osigurati da osobe u dobi od 16 do 18 godina ne postanu NEET (neobrazovani, nezaposleni ili neosposobljeni). (gov.uk). Trenutno je glavna smjernica vlade u vezi s obrazovanjem osoba s intelektualnim teškoćama SEND Kodeks postupanja iz siječnja 2015. (gov.uk)

5.2. DOSTUPNE OBRAZOVNE MOGUĆNOSTI ZA OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U UK

Bijela knjiga britanske vlade „Vrednovanje ljudi“ tvrdi da bi osobe s intelektualnim teškoćama trebale imati ista prava i mogućnosti kao i svi ostali s obzirom na obrazovanje poslije 16. godine. Cilj 7 tog dokumenta o vrednovanju ljudi kaže:

"Omogućiti osobama s intelektualnim teškoćama da vode pune i svrhovite živote u svojoj zajednici i razvijaju niz prijateljstava, aktivnosti i odnosa."

Također se navodi da bi Partnerski odbori za intelektualne teškoće, Vijeće za učenje i vještine (LSC) kao i fakulteti trebali poduprijeti izbore i ambicije osoba s intelektualnim teškoćama kako bi isti bili u stanju ostvariti svoj potencijal.

Što se tiče uključenosti u obrazovanje, to znači pružanje odgovarajućih usluga podrške osobama različitog stupnja intelektualnih teškoća koje žele nastaviti obrazovanje. To može uključivati podršku poput pomaganja osobama s IT da koriste usluge javnog prijevoza i druge usluge koje će često trebati koristiti da bi samostalno nastavile daljnje obrazovanje.

Pored toga, prema Zakonu o učenju i vještinama iz 2000., Vijeće za učenje i vještine mora:

- Uzimati u obzir potrebe ljudi s intelektualnim teškoćama (odjeljak 13)
- Voditi računa o promicanju jednakih mogućnosti između osoba s invaliditetom i osoba bez invaliditeta (odjeljak 14),

Od 2002. učenici s invaliditetom i poteškoćama u učenju imaju dodatna prava prema Zakonu o diskriminaciji invaliditeta, dio 4, koji kaže da obrazovanje osigurava:

- Da se s učenicima s invaliditetom ne postupa nepovoljnije od ostalih učenika iz razloga koji je povezan s njihovim invaliditetom
- Razumnu prilagodbu za učenike s invaliditetom

Smatra se da bi pružanjem podrške većem broju osoba s intelektualnim teškoćama u redovnom obrazovanju, iste mogle bolje pristupiti dodatnim mogućnostima obrazovanja nego u specijaliziranim školama. Međutim, to još uvijek otkriva da onima u specijaliziranim školama nedostaje inkluzije. Mnogo je organizacija osoba s intelektualnim teškoćama koje rade na poticanju osobnog usmjerenog planiranja i međuresorne interakcije u pomaganju osobama s IT u njihovom nastavku obrazovanja poslije 16. godine života.

MENCAP najveća dobrotvorna organizacija osoba s IT u UK opisuje opcije dostupne odraslima s intelektualnim teškoćama na sljedeći način:

Većina daljnjeg obrazovanja odvija se na fakultetima, obrazovnim ustanovama ili šestom stupnju u školi (iako šesti stupanj ima tendenciju da pruža akademske mogućnosti što malo ljudi s IT prihvaća). Dostupno je puno tečajeva i opcija, uključujući studentske programe i prilagođene pakete podrške pet dana u tjednu.

U UK osobama koje su pripale pod Odredbu o posebnim obrazovnim potrebama i invaliditetu u školskom sustavu prije 16 godina pružit će se potpora do 25. godine života, ako su još uvijek u obrazovanju ili osposobljavanju.

Postoje i mogućnosti obuke dostupne mladima s intelektualnim teškoćama koje im mogu pomoći da izgrade vještine i samopouzdanje kako bi lakše pronašli posao.

Ove mogućnosti obično uključuju tečaj koji također uključuje i smještaj na radno mjesto.

U Engleskoj su dostupne tri glavne obrazovne mogućnosti za mlade ljude s intelektualnim teškoćama - naukovanje, pripravništvo i podržano stažiranje.

5.2.1. Naukovanje

Ako mlada osoba ima više od 16 godina, može podnijeti zahtjev za naukovanje. Postoje različite razine naukovanja koje možete polagati ovisno o vašim trenutnim vještinama i kvalifikacijama, uključujući:

- srednje naukovanje
- napredno naukovanje
- višestupnjevito naukovanje

Uvjeti za prijavu razlikuju se ovisno o određenim čimbenicima, kao što su razina naukovanja i starost naučnika.

Sva naukovanja su stvarni poslovi, tako da svi naučnici zarađuju plaću, najmanje 3,30 funti na sat prve godine ako je naučnik mlađi od 19 godina. Potpune pojedinosti o plaćama i uvjetima rada naukovanja.

Naučnici trebaju raditi najmanje 30 sati tjedno, a naukovanje traje od jedne do pet godina, ovisno o razini naukovanja i industrijskom sektoru.

Većina treninga odvija se na radnom mjestu, a ostatak treninga provodi organizacija za obuku, bilo na radnom mjestu, izvan radnog mjesta (možda na fakultetu) ili putem e-učenja.

5.2.2. Pripravništvo

Pripravništva su programi obrazovanja i osposobljavanja sa radnim iskustvom, osmišljeni kako bi mladi (u dobi od 16 do 24 godine) bili „spremni za rad“.

Ponekad ljudi uzimaju pripravništvo kako bi im to pomoglo da se pripreme za naukovanje.

Pripravništvo često pruža:

- kvalitetno zapošljavanje kod poslodavca
- osposobljavanje za rad koje osigurava organizacija za osposobljavanje
- Poduku iz engleskog i matematike, ako je potrebna, pruža organizacija za obuku.

Pripravništvo traje najviše 6 mjeseci.

5.2.3. Podržano stažiranje

Podržano stažiranje je studijski program za mlade u dobi od 16 do 24 godine koji imaju Plan obrazovanja, zdravstva i skrbi, a koji se žele zaposliti i za to im je potrebna dodatna podrška.

Podržava ljude da prijeđu na plaćeni posao na kraju programa.

Podržano stažiranje temelji se prije svega na poslodavcu, s mnogo manje učenja u učionici i manje usredotočenosti na podršku iz engleskog i matematike. Umjesto toga, cilj mu je osposobiti vještine mladih koje su im potrebne za rad, kroz učenje na radnom mjestu.

Podržano stažiranje nije plaćeno i obično traje najmanje 6 mjeseci.

5.2.4. Druge mogućnosti

Postoji niz drugih mogućnosti kojima mladi s intelektualnim teškoćama mogu pristupiti u daljnjem obrazovanju, uključujući prilagođene studijske programe. Mnoge mogućnosti pruža dobrotvorni sektor, a mogu uključivati vrtlarstvo i kuhanje kao glavne aktivnosti. (<https://www.mencap.org.uk/advice-and-support/children-and-young-people/education-support/further-education>)

Ovim drugim mogućnostima vjerojatno će pristupiti osobe od umjerenih do ozbiljnih IT, uz kombinaciju mogućnosti pružanja skrbi i razvoja. Unutar redovnog i specijalističkog obrazovanja nastavnici će se posebno educirati, ali mogu im biti pruženi i pomoćnici u nastavi koji možda nemaju koristi od specijalističkog obrazovanja. Slično tome, oni koji pružaju obrazovne, razvojne i usluge skrbi izvan zakonom propisanih usluga možda nemaju specijalističko obrazovanje i obuku za rad ili pružanje obrazovanja osobama s IT.

5.3. PRUŽATELJI OBUKE I AKTIVNOSTI ZA OSOBE S INTELEKTUALNIM TEŠKOĆAMA U UK

Podučavanje ljudi s intelektualnim teškoćama u UK smatra se specijalističkim nastavnim zanimanjem u redovnom školovanju. Nastavnici na fakultetima mogu također imati specijalističko obrazovanje, pogotovo ako vode određeni SEND razred ili tečaj, a SEND Kodeks postupanja zahtijeva da fakulteti posjeduju osoblje sa specijalističkim vještinama. Međutim, vjerojatno je da će oni koji pružaju različita naukovanja i mogućnosti obuke imati specijalističko obrazovanje iako će mnogi završiti kraću obuku.

Ekspertize unutar i izvan fakulteta kojima osobe s intelektualnim teškoćama trebaju imati pristup prema Kodeksu SEND su:

Upravna tijela visokih učilišta trebala bi osigurati da svo osoblje primjereno i uključivo djeluje sa studentima koji imaju SEN ili invaliditet, te treba osigurati da imaju odgovarajuću stručnost u okviru svog rada. Oni bi također trebali osigurati da zaposlenici u kurikulumu mogu razvijati svoje vještine, biti svjesni učinkovite prakse i dopunjavati svoje znanje. Fakulteti bi trebali osigurati pristup specijalističkim vještinama i stručnosti kako bi podržali učenje studenata sa SEN. To može biti kroz partnerstvo s drugim agencijama poput socijalne skrbi za odrasle ili zdravstvenim službama, specijalističkim organizacijama i / ili direktnim zapošljavanjem stručnjaka. Oni bi trebali osigurati da na fakultetu postoji imenovana osoba koja ima nadzor nad pružanjem SEN-a kako bi osigurala koordinaciju podrške, slično ulozu koordinatora SEN-a (SENCO) u školama. Ova osoba trebala bi pridonijeti strateškom i operativnom upravljanju fakultetom. Nastavno osoblje i osoblje podrške na fakultetu trebalo bi znati kome se obratiti ako im treba pomoć u prepoznavanju studenata SEN-a, i ako su zabrinuti za njihov napredak ili trebaju dodatni savjet.

Fakulteti bi trebali osigurati pristup vanjskim specijalističkim službama i stručnjacima. Oni mogu uključivati, na primjer, obrazovne psihologe, službe za mentalno zdravlje djece i adolescenata (CAMHS), specijalne učitelje i pomoćne službe, službe podržanog zapošljavanja i terapeute. Mogu se uključiti u bilo kojem trenutku za pomoć ili savjet o najboljem načinu podrške učenicima sa SEN ili invaliditetom. Specijalistička pomoć trebala bi biti uključena tamo gdje potrebe studenta nisu zadovoljene snažnom podrškom koju fakultet pruža. Ako, unatoč tome što je fakultet poduzeo relevantne i svrhovite radnje za identificiranje, procjenu i ispunjavanje potreba učenika, student i dalje ne postiže očekivani napredak, fakultet ili mlada osoba trebali bi razmotriti zahtjev EHC-a. (Gov.uk)

Iako pružatelji alternativnih usluga za osobe s intelektualnim teškoćama mogu također slijediti upute Kodeksa, za njih je manje zakonskih obveza ili očekivanja.

Raspon plaća za nastavnike u okviru dodatnog obrazovanja varirat će od 22.500 funti za novo kvalificirano osoblje i porast od 35.000 funti za iskusne učitelje i specijalističke dužnosti. Za pružatelje aktivnosti u alternativnom osiguranju plaće bi se mogle kretati od 17 000 do 30 000 funti sa sličnim porastom za one s iskustvom i ulogom stručnjaka.

Postoji niz potpornih organizacija koje pružaju smjernice, kontinuirani profesionalni razvoj i resurse edukatorima i pružateljima aktivnosti koji podržavaju odrasle osobe s intelektualnim teškoćama.

5.4. SAŽETAK UPITNIKA

Pomoću upitnika željeli smo razumjeti trenutne kompetencije edukatora / pružatelja aktivnosti i saznati na koji način vi voljeli steći nova znanja i vještine. Također smo željeli dobiti njihova mišljenja o načinu na koji se cjeloživotno učenje može provesti za odrasle osobe s IT i njihove obitelji omogućujući im da sudjeluju u zajedničkim aktivnostima učenja kod kuće ili u lokalnom okruženju. Željeli smo doznati koje vještine, resursi i znanja trenutno nedostaju edukatorima / pružateljima aktivnosti u radu s odraslim osobama s intelektualnim teškoćama i njihovim obiteljima.

Ukupno je 20 edukatora / pružatelja aktivnosti ispunilo anketu.

Većina ispitanika u anketi bile su žene što može biti iz razloga što su pružatelji aktivnosti često u zajednici ili dobrotvornom sektoru u kojem su plaće niske za razliku od onih edukatora u formalnom obrazovnom sektoru. Većina je bila u dobi od 45-55 godina, a otprilike 1/3 je imala preko 10 godina iskustva, 1/3 5-10 godina i 1/3 ispod 5 godina. Većina ih radi izravno s odraslim osobama s IT, a samo 10% radi s obiteljima.

Većina stiče znanje i vještine neformalno, iako je 70% pohađalo formalno obrazovanje. 84% misli da su obitelji s OČOIT-om zainteresirane za cjeloživotno učenje, ali ovisi o tome kakva je pristupačnost i smatra li se učenje važnim i ima li OČOIT koristi. 85% smatra da je za OČOIT važno da nastavi učenje.

Edukatori su predložili da je za uključivanje obitelji u cjeloživotno učenje kod kuće potreban lak pristup, da se ne troši puno vremena. Preferiraju male projekte i njihove prednosti bi trebale biti jasne. Stručnost i vještine neovisnog

življenja smatraju najvažnijima vještinama. I vrtlarstvo i kuhanje su smatrani važnim vještinama / temama CU-a.

Ključne kompetencije bile su prije svega u mekim vještinama, poput slušanja i komuniciranja, strpljenja i empatije, za koje se smatra da su izuzetno važne, dok su se praktične vještine poput upravljanja stresom i organizacijskih i upravljačkih vještina smatrane vrlo važnima. Nijedna se kompetencija nije smatrala neznatnom ili nimalo važnom, što sugerira da edukatorima treba širok raspon različitih vještina.

6. ZAKLJUČAK

Pomoću upitnika željeli smo procijeniti kompetencije edukatora i steći njihovo mišljenje o tome kako steći nova znanja i kompetencije. Također, željeli smo steći mišljenja edukatora o tome kako provesti cjeloživotno učenje za obitelji i njihove odrasle članove s intelektualnim teškoćama kroz koncept približavanja obrazovne ponude njihovom domu. Željeli smo saznati što edukatorima nedostaje u radu s obiteljima i njihovim odraslim članovima s intelektualnim teškoćama u smislu kompetencija, alata i dodatnih znanja.

Većina ispitanika su edukatori koji s odraslim članovima obitelji s intelektualnim teškoćama rade 10 ili više godina.

Prema rezultatima, većina edukatora željela bi steći više znanja i kompetencija razmjenom dobre prakse.

Edukatori smatraju da su najvažnije kompetencije tzv. meke vještine: empatija, strpljenje, komunikacijske vještine i profesionalno znanje.

Upravljanje stresom, dobra komunikacija, poznavanje grupne dinamike i radno iskustvo kompetencije su koje nekim edukatorima nedostaju kako bi poboljšali svoj rad.

Metode i alati koje edukatori najčešće koriste su komunikacijske vještine (prilagođena komunikacija), aktivno slušanje, praćenje dobre prakse, osobni pristup, obrazovne brošure, timski rad, igranje uloga i podučavanje.

Većina edukatora vjeruje kako je važno da obitelji s odraslim članovima s intelektualnim teškoćama nastave cjeloživotno učenje u svom kućnom okruženju. To bi se moglo potaknuti sudjelovanjem u treninzima i radionicama, dobrom praksom, motivacijom, okruglim stolovima i razmjenom iskustava.